

JELENA RANKOVIĆ

*Prohujalo
s košarom*

Copyright © 2011, Jelena Ranković
Copyright © 2011 ovog izdanja, LAGUNA

Mom plemenu ženskom

Sadržaj

E, da	.11
Knjige za pod krevet	.15
Inkognito samoća	.18
Di si ti so la si do	.21
Tvoja hemija je alhemija	.26
A onda je došao on.	.29
Džast du it, sestro	.32
Kako se udati za milionera	.35
Mama... ali njegova	.38
Voli me, baš.	.42
Dva slova do braka.	.46
Otrcane fore, ljubavne	.49
Replika savršenog dase	.53
Kako nastaje depresivni muž	.57
Mali dokaz velike ljubavi	.61

Čekajući sreću	65
Život od straha	68
Umri ženski, treći deo	72
Anđeo i vrag	77
Žene sa „m“ i bez „m“	80
Karneval utehe	84
Sajber sinjorine.	86
Duša sa bar-kodom	90
Šatro Zemljani	93
I pilot piše srcem	97
Magija gluvarenja	101
Proleće je, ja sam još uvek u Beogradu.	104
Život nema reprizu	106
Ajmo sredina, napred	110
Ol inkluziv	115
I kao da nikad nije bilo	119
Dunavski bluz	122
Uno romantiko.	127
Đavo je u detaljima	130
Reči na metar	133
Priče koje je rasuo vetar	137
O autorki	239

Dok prstima hvatam krajeve novembarskog vetra, verujući da mi donosi poruke onih koji odavno nisu sa mnom, stvaram svoju bajku. Sa vetrovima je to barem lako, mislila sam. Oni uvek oduvaju iz života suviše i sobom nose tajanstvenost u koju možemo da smestimo što god poželimo. A onda mi je u vetrovitu fantaziju prijateljica Nevena, inače meteorolog, ubacila dozu realnosti. Do tada sam znala da je košava najjači vetar u Beogradu koji najduže duva krajem jeseni i početkom zime. Sada znam i ovo:

Košava je slapovit, jugoistočni vetar koji duva na mahove, u hladnoj polovini godine u periodu od oko tri dana, a nekada i duže. Srednja brzina košave je od pet do deset metara u sekundi, a udari mogu biti i do dvadeset pet metara u sekundi. Košavsko područje je Podunavlje, Pomoravlje i južni Banat, gde je košava i najjača.

Kada se formira prostrani anticiklon iznad istočne Evrope, sa centrom iznad Ukrajine ili

Moldavije, a u zapadnom Sredozemlju ciklon, onda preko Srbije struji vazduh iz pravca jugoistoka – i tada duva topla košava.

Ali kada je je centar anticiklona u Sibiru onda kod nas duva košava hladnog tipa, koja je više istočnog smera. Hladan sibirski vazduh se nago-mila iza Karpata i, kada dostigne kritičnu masu, počinje da se prebacuje u Vlašku niziju i struji dolinom Dunava i Timoka. Iz tog razloga prvo zahladi u Timočkoj Krajini. Dalje se taj vazduh prebacuje preko planina istočne Srbije, Homolja, dolinom Dunava i Morave.

Košava je najduže duvala trideset jedan dan, 1953. i 1972. godine.

Tu se završava izveštaj meteorologa.

A moje priče košava je rasula 2009. godine u Beogradu dok sam stajala na mestu odakle se pruža naj-lepši pogled na ušće Save u Dunav.

Umesto da mi bude vetar u leđa, košava je tog dana duvala kao nikad. Frajerski. I pomalo šansonjerski. Da li namerno da bi prikrila dokaze kakvi smo nekad bili, ovaj čistač Beograda rasturio je nehalno sve papi-re koje sam dugo ispisivala. Po ulici su se kao lišće na vetru valjale moje priče. Nastao je kaos. Misli, osećanja, ljubavi, mržnja, nežnosti, sećanja i nada, izmešali su se. Posle neravnopravne borbe između vetra i mene, neke sam priče uspeła da sakupim. Od nekih su ostali samo restlovi. A neke je vetar oduvao unepovrat, zauvek.

E, da

Jednog dana dok sam sedela u redakciji u Vlajkovićevoj ulici, stigao mi je mejl posvećen generacijama 1950-ih, '60-ih, '70-ih... Poslala mi ga je sestra, rođena 1972. godine. Ja, klasika, tri godine mlađa. Zajedno, miks generacija 1950. i 1946. Porodična slika nešto kao mama, tata, pas i nas dve sa frizurama *à la* Lokica. Sa smislom ili ne, reč nostalgija prođe mi kroz glavu. Za čim? Neopipljivo, možda bi se odgovor mogao naći u slici... Sedim u kuhinji mog druga. Na TV-u spot Majkla Džeksona. Ništa to ne bi bilo posebno, da nam njegov dečko ne pravi palaćinke. I da Majkl u međuvremenu nije umro kao belac. Ne znam, ali nimalo me nije iznenadilo. Ova planeta i ovako ide u nepoznatom pravcu.

Moji roditelji su odrastali u Paviljonima, najstarijem delu Novog Beograda, sa prvim „kafé“ soliterom i

zgradama koje su Rusi projektovali, a robijaši gradili. Vitomil Zupanc, koji je učestvovao u izgradnji, u knjizi *Menuet za gitaru* seća se kako su u nedostatku alkohola pili parfem od ljubičica, tako da su im i mokraća i celi Paviljoni mirisali na taj simbol proleća. Moji su bili ona generacija koja je slušala ploče, bila u izviđačima i presovala cveće i svetlucavi staniol bombona u knjizi Pola Elijara. Slušali su Toma Džonsa, Pola Enku, Peta Buna i *Pleterse*. Čale je kevi ostavljao poljsko cveće na prozoru. I ona ga je čekala, kao što niko nikoga čekati nije znao... To su bile te godine. Kada nas još nije bilo. Ni u najavi. Ni u sjaju oka. Kada je u celom kvartu bio samo jedan televizor, i žestoki Žorž Stanković. Sve ostalo je bilo po JUS-u.

Rodili smo se i preživljavali iako naše mame nisu išle na tri de ultrazvuk. Rađale su sa dvadeset dve, nisu bile depresivne i nisu brinule da li će im deca ići u privatnu ili državnu školu. Nisu očekivale čudo. Išle su napred i na drugarske večeri. Oblačile su se u *Kluzu*. Dobijale su karanfile za Dan žena. Nisu postojale pampers pelene i ulošci sa krilcima.

Mazale su nokte sedefnim lakom i nosile minduše na klips. Umele su da rastegnu mesečnu platu do prvog. Imale su u ormanu garderobu koju su čuvale za svečane prilike. I uvek su nešto čuvale za tamo neke dane, posebne. Očevi su radili do tri i obavezno spavali posle ručka. Služili vojsku godinu dana, pisali čežnjiva pisma i tetovirali JNA na mišicama. A sve duševne i telesne bolesti lečili univerzalnim lekom – šljivovicom. Koristile su se platnene maramice, muške karirane, i ženske, sa cvećem. Mini-val je na velika vrata stigao

u naš grad. Vijagra nije postojala. U sedam i petnaest počinjali su crtaći. A nedeljom pre podne domaći filmovi i *Muzički tobogan*. Nosili smo frotirske pidžame, potkošulje, farmerke na tregere, majice sa Sando kanom i hulahopke. Mazali usta grožđanom mašću. Navijali za Brusa Lija.

Tih godina postojali su samo vučjaci, koker španijeli i pekinezeri, po parkovima. Stjuardese su bile najlepše devojke iz kraja. Bilo je nepristojno zvati telefonom između tri i pet. Rođendane smo slavili po kućama, sa malim sendvičima sa praškom šunkom, kačkavaljem i kiselim krastavčićima. Nismo pili flaširanu vodu. Nalivali smo se koktom, i jupijem. Cmok, čoko-moko, i onaj krem u čašici jeli smo bez brige da li su pravljeni od punomasnog mleka ili ne. Niko nije ni znao da na laktozu možeš biti intolerantan. Navijali smo za Štrumpfove i mrzeli Gargamela. Gledali Smogovce i *Opstanak*. Plakali zbog Gileta, trinaestog praseta i *Mahovine na asfaltu*. Smejali se Beniju Hilu i Šojiću. Nije bilo keteringa. Hepeninga. Bar-kodova.

Na ekskurziju su nas vodili u Risan. Za razliku polova nismo saznavali na forumima. Imali smo *Dečje novine* iz Gornjeg Milanovca i *Tik-tak*. Sa mamama nismo pričali o seksu, a knjige o seksualnom vaspitanju su nam pod obavezno uvaljivali profesori iz biologije, koji su imali tal sa prodavcem. Pravili smo sendviče za užinu. Čitali *Politikin zabavnik*. Skupljali smo ispijene limenke koje su ostavljali stranci i u njima držali olovke. Oblačili papirnatu Lu. Skupljali sličice Sare Kej i Tarzana. Tukli smo se i svađali. Bili šminkeri i pankeri – kao. Roditelji nisu angažovali advokate

i optuživali profesore za verbalni delikt i pedofiliju. Plata je uvek stizala na vreme. Nismo imali plejstejše, video-igrice, ni sto televizijskih kanala. Imali smo *Bolji život*, *Dinastiju* i *Sever i jug*; *Drty densing* i *Futluz*. Nismo imali mobilne, čet rumove, tač podove, nevladine organizacije. Imali smo stripove, upisivali smo se jedni drugima u spomenare i izostavljali stranu na kojoj je trebalo da napišemo ime simpatije. Igrali smo se po parkovima, peli se po drveću i padali. Nismo imali solarijume i frenč manikir. Reklama za zastavu 101 glasila je: *Savremeno, snažno, startno i komforno vozilo sa petora vrata*. I naši očevi su u to verovali. Vozali smo se bez onih dodatnih sedišta za decu, bez sigurnosnih pojaseva, žvakali smo *bazooka* žvake, kuvalo se sa vegetom, jeli smo šampite i ajmokac. Čekali u idiotskom redu da bismo ušli u prvi *Mekdonalds* na Slaviji. Viski se otvarao u specijalnim prilikama. Gledali smo zajedno *Kviskoteku*, slušali noćni program na radiju, prepričavali knjige Agate Kristi, mislili da smo postali mnogo mudri čitanjem Hesea. A i Majkl Džekson je tada bio crnac.

Nostalgija je, kažu, sestra patetike. Nisam patetična, samo sam, eto, sedela kod druga u kuhinji, dok nam je njegov dečko pravio palačinke. A i sestra mi je poslala taj mejl sa slikama Alije Sirotanovića, bombona 505 sa crtom i žutog stojadina.

Knjige za pod krevet

Sećam se da je jedna komšinica pričala o knjizi koju drži ispod kreveta i guta je isključivo kada joj muž nije tu. Bila sam klinka, opasno navučena na Barbike i Lepu Brenu, i nisam imala pojma o čemu ona to priča sa mojom mamom. Samo znam da sam se dugo pitala kakva je to literatura pisana za patos i zavirivala da li i mi imamo takve prašnjave stanare.

Uvek sam, šatro se igrajući, slušala šta stariji pričaju. Uglavnom su te dame, koje su pušile cigarete u kuhinji i pričale svoje štorije, sa mojim plemenom ženskim u kojem sam odrastala, bile platno po kome se projektovao moj budući svet. Nakon saznanja da postoje knjige koje se kriju od muževa i tajne biblioteke, u mojoj glavi nastao je čitav film. Tih bezbrižnih osamdesetih.

Zamišljala sam tog sirotog supruga u kariranim papama, zavaljenog u trosed zelene boje (sećate li se

tog modela?). Iznad glave „Viler“, poklon od njene majke, a na TV-u neko palamudenje o samoupravljanju. A ona, ta divna ženica što štekujе knjige ispod kreveta, osamljena, na bračnom krevetu čita. Ugrejana ispod ćebeta ambasador, bistri golicave priče. Ako baš slikam do krajnjih granica, onda je taj krevet onaj sa radiom i mostom iznad uzglavlja. Sa izgovorom da je boli glava, dok joj voda ide na usta, pravi uši na najuzbudljivijim poglavljima.

Onda sam se smuvala sa jednim iz Braće Baruha. Dorćol. Poslednja stanica tramvaja broj jedanaest. On mi je otkrio knjigu koja stanuje ispod njegovog kreveta u sobici sa posterima Konana i na vratima markerom ispisanim rečima pesme Olivera Mandića: *Dođavola sve, dođavola sa mnom, odlazim, a volim te...* Da, bio je to još jedan bestseler koji je pokušavao da protumači život, dok je život sve vreme tumačio te ispisane strane sa ilustracijama.

Posle, kada je Barbika zvanično raskinula sa Kenom, Lepa Brena krenula u veliki biznis, zemlja promenila ime nekoliko puta, u mojim rukama se našla famozna knjiga. *Strah od letenja* turbulentnih devedesetih godina imao je ukus kao bezalkoholno pivo. Ili kao *Rađanje Venere* na naslovnoj strani *Plejboja*, na primer. I sve je bilo drugačije, nakon svih tih godina. Potpuno. U međuvremenu, mnogi su preveli rečenicu *seks sel*, ras-kopčali se, nabuđili atributе i krenuli ka vrhu. O seksu se otvoreno priča. Mlitavi kurtoni su postali sastavni deo svake ljubavi. A orgazam neke dame za tren problem čitave firme, kada se svima popne na glavu. Više niko nije crveneo kada su se načinjale vruće teme.

Na koncu, dođe i dvadeset prvi vek. Seks sve bolje prodaje. Pevačice, kuvare, fudbalere. Onda je ona ženica iz osamdesetih verovatno postala žena u trendu. Muž ju je zamenio mlađom i slađom, a ona je ošišala kosu u Eni Lenoks fazonu i ofarbala, u plavo, u nijansu „slonova kost“. I, nakon dve decenije i kusur, hrabro izvukla iz rasklimatanog i pustog bračnog kreveta literaturu na kojoj je pravila logistiku svog života.

Danas, u knjižarama među policama, saveti za sitne pare. Mlada spisateljica sa prstenom na malom prstu objasniće za samo tri minuta gostovanja na nekom kanalu kako da središ svoj život. Lake duše kupičeš seriju knjiga koje ti daju putokaz ka sreći i boljem seksu. Super je što može i na rate, pomislićeš i pokupovaćeš sve odgovore na nepoznanice koje te muče. Sa punom kesom odgovora na pitanja kako naći idealnog, kako ga zavesti, kako ga poljubiti, kako ga staviti pred oltar, kako ga ostaviti... zbunićeš se.

Kada ih iščitaš, shvatićeš da više nema knjiga koje su dostojne držanja u biblioteci van domašaja muža. Knjige za pod krevet više ne postoje. Sve je otvoreno. Neverovatna zbirka strasti i pameti skupljaće prašinu, sada na policama, jer je vreme tajni i ruke na ustima kada se pomene seks prohujalo. U međuvremenu, žene su zaboravile sve što su pročitale, hitajući u lov na neočekivane obrte. Ili mi se samo učinilo.

Inkognito samoća

Kako si? Dobro. Možeš li? Mogu. Ovakva pitanja uglavnom vam niko ne postavlja. Priznajte. Jer su ona dokaz brige o bližnjima. A koga danas boli uvo za drugoga? Planeta egocentrika. Orgije samorazvoja. U najboljem slučaju, briga za dobrobit drugoga za nijansu je veća od brige o sebi. E, ali takav san se prodaje u malim kutijicama varke. U ograničenim količinama.

S jedne strane, imamo tvrdnju – Čovek je socijalno biće. Crkosmo za druženjem, pažnjom, ljubavlju i kolektivnim igrama. A, onda, nepogrešivo, ispostavlja se ono što je kroz istoriju sto puta dokazano – Čovek je čoveku vuk. Svađamo se, grizemo, podmećemo noge jedni drugima, likujemo nad tuđim porazima, rušimo i mrzimo. Nije mi najjasnije. To po pitanju nas u čoporu i mimo njega. Sami ne možemo. A sa drugima nam često ne ide. Okruženi ljudima, a tako usamljeni.

Samoća je ozbiljna tema. Gotovo temelj današnjice. Sve se svodi, na neki način, na zatvaranje i popunjavanje nečijih praznina i šupljina. Ispunjavanje vremena i samotnih života. Ljudske sudbine se prepliću. Šetamo i menjamo maske po potrebi. Veseli, tužni. Srećemo se svaki dan. Ali ako bismo pogledali u oči nekoga, možda bismo mogli da pročitamo nešto kao – ja sam sâm, a ti? Naslućujete li koliko usamljenika ima? U vašem krevetu, kvartu, u vašem gradu, na planeti celoj. Bleštave reklame, razgovori, jurnjava, nasmejani likovi na naslovnim stranama. A između, samoće koliko hoćeš. Ona inkognito živi. Čuti. Plače noćima da niko ne primeti. Klikće bezglavo po Fejsbuku. Paranoično proverava da li je se neko setio. Samoća. Gleda besomučno serije, živote slavnih, tuđe cerekanje na TV-u, radosti drugih likova. Samoća i oko nje kineski zid. Inkognito raste sve više. Da niko ne zna. Prepliću se samoće. Svaki dan. Mimoilaze. Fizička samoća. Duhovna samoća. Provalija tišine oko nas. Ali čujemo je tek kada usporimo. I kada nam je društvo najpotrebnije.

Brižit Bardo u momentu najveće slave i popularnosti, čvrstih grudi, sočnih usana i dok su je obletali udvarači, bila je najusamljenija žena na svetu. Svakom se desilo, eto i Brižitki, da se u jednom momentu oseti kao bespomoćni, neshvaćeni usamljenik. Moja baka, koja je živela sama, pričala mi je jednom kako joj je usred noći zazvonio telefon. Čovek je samo rekao – izvinite što vas zovem, ali moram da razgovaram sa nekim. Naravno da se sirota baka otkinula od straha i da nije sačekala da ovaj počne da dahće, već je brzo spustila slušalicu. A šta ako nije bio manijak? Ako je

zaista bio neko ko nije imao sa kim da porazgovara. Baš kao i lepa BB na vrhuncu slave, sa čvrstim grudima i sočnim usnama.

Družimo se, smeškamo i sve se čini – imamo puno prijatelja. A kad zagusti... nećemo ni drugima ni sebi da priznamo da smo sami. Želimo da živimo u nadi. Imate li nekoga ko bi za vas učinio sve, baš sve? I za koga biste vi bili na sve spremni?

Umešati se u bezbrižnu gomilu, bezbolno je. I može biti baš veselo. Kažu, u čoporu je toplije. Ali svoju snagu prepoznaćeš po tome koliko si u stanju da izdržiš samoću, tvrdi Mika Antić. Ponekad samoća ume da prija više nego druženje na silu, bezglavo gluvarenje i isprazne priče. Postoje usamljeni ljudi. A postoje i oni koji su okruženi ljudima, a opet ih razdire osećaj samoće. Kada razgrnemo sve bleštavilo, sjaj, osmehe, tapšanja po ramenu, reči, dela, obećanja, kada se oslobodimo dekoracija običnog dana, da li smo sami? Naša samoća može biti volja sudbine, naša želja ili strah da nas na koncu neko ne ostavi i ne izneveri. A možda je u pitanju čista obmana tišine i način da preduhitrimo prazninu koja nastaje nakon sreće najveće?

Ljudi često idu iz krajnosti u krajnost, od potpune usamljenosti do samozavaravanja. Prilika za sreću je negde u sredini. Kažu da smo spremni da primimo samo ono što smo spremni da damo. Osećamo li spremnost da sebe predamo drugome? Ili nam je draža samoća? Ona kada znamo da nam neće stići ni vest, ni iznenađenje, ni SMS poruka, ni slast, ni sećanje... Ni Kurta ni Murta, ama baš ništa i niko. Sam samcat. Ti.

Di si ti so la si do

U pričama je super što se nikada ne zna šta je istina. A šta je laž. To znaju samo oni koji su bili deo slike. Mada ni oni ne smeju sasvim da se zakunu. Jer sa ljudima se nikada ne zna, je l' da? Pričaju i ono što ne misle. A misle i ono što ne smeju da izgovore. Istovremeno, fabula može biti sve. I u njene redove je svako dobrodošao. Tako su glavni likovi sasvim slučajno poredani jedan pored drugog za dugačkim šankom. A što je najbolje u celoj stvari, svi ti nepoznati gosti uz piće imaju i urođenu sklonost da pričaju između sebe. Istinite ili lažne priče, ovog puta uopšte nije važno. Bitno je samo da ih je moguće u svakom trenutku napustiti i potpuno zaboraviti.

Te večeri sreli su se slučajno drinkeri sa iskustvom i bez iskustva, jedan fotograf koga ćemo zvati Blek Boks, slučajna ja, *Tapas* i moja omiljena stvar splitske grupe